

dr hab. Jacek Chlebny, prof. UŁ

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej Pana mgr Witolda Siuty pt. „Ekspulsja cudzoziemca jako sankcja administracyjna”, przygotowanej w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Rzeszowskiej Szkoły Wyższej w Rzeszowie pod kierunkiem naukowym dra. hab. Roberta Sawuły, prof. WSPiA, Rzeszów 2020, maszynopis ss. 363.

Recenzja została przygotowana w wykonaniu uchwały Nr II/14/2020 Senatu WSPiA Rzeszowskiej Szkoły Wyższej z dnia 24 września 2020 r. o powołaniu recenzentów w przewodzie doktorskim Pana magistra Witolda Siuty.

I. Wybór tematu pracy i założenia badawcze.

1. Poruszana w pracy problematyka stale zyskuje na znaczeniu i w coraz szerszym zakresie jest obecna w nauce prawa administracyjnego i praktyce stosowania prawa. Znacząco też wzrasta liczba decyzji administracyjnych i spraw w sądach administracyjnych, w których rozstrzyga się o prawie cudzoziemca do wjazdu i pobytu w Polsce oraz przesłankach nałożenia obowiązku wyjazdu z Polski. Oceniana rozprawa podejmuje w związku z tym bardzo ważny społecznie temat. Zagadnienia związane z ekspulsją cudzoziemca stanowią w piśmiennictwie prawniczym często jedynie fragment zagadnień poruszanych w ramach wielowątkowej problematyki dotyczącej cudzoziemców. W szerszym zakresie zagadnienia związane z ekspulsją cudzoziemca podejmował P. Dąbrowski w monografii „Cudzoziemiec niepożądany w polskim prawie o cudzoziemcach”, Warszawa 2011 r., a później w opracowanych fragmentach do Komentarza „Prawo o cudzoziemcach”, red. J. Chlebny, Warszawa 2020 r.

2. Przedstawiona rozprawa ujmuje szeroko, w sposób kompleksowy, zagadnienia materialnoprawne i proceduralne związane z ekspulsją cudzoziemca. Dla zakresu

rozważań znaczenie mają dwa pojęcia zawarte w tytule pracy: ekspulsja i sankcja administracyjna. Pierwsze wyznacza granice poruszanej problematyki, a drugie odpowiada na pytanie o charakter ekspulsji. Zgodzić się należy z poglądem, że za podstawowe formy ekspulsji należy uznać zobowiązanie cudzoziemca do powrotu i decyzję o wydaleniu obywatela Unii Europejskiej lub członka jego rodziny.

3. Deklarowanym, ogólnym celem rozprawy, było wykazanie, że ekspulsja cudzoziemca, jako konsekwencja naruszenia norm prawnych, stanowi sankcję administracyjną (s. 24). Autor sformułował pięć szczegółowych hipotez badawczych:

- (1) ekspulsja orzekana przez organy administracji publicznej w stosunku do cudzoziemców, ze względu na swoje cele i funkcje, stanowi sankcję administracyjną;
- (2) normy prawa międzynarodowego mają istotny wpływ na kształt ekspulsji jako sankcji administracyjnej;
- (3) determinantą rozwiązań przyjętych w prawie polskim są normy prawa UE;
- (4) decyzja o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu jest objawem woli organu administrującego podjętym wobec cudzoziemca, który poddany jest władztwu państwa, którego nie jest obywatelem, i wywołuje skutki prawne wiążące państwa UE oraz obszaru Schengen;
- (5) administracyjny nakaz opuszczenia Polski określony w ustawie o cudzoziemcach ma szczególny charakter, gdyż z wymierzeniem tej sankcji wiąże się szereg dodatkowych konsekwencji dla cudzoziemca.

Należy stwierdzić, że deklarowane założenia i cele badawcze zostały w rozprawie zrealizowane.

4. Ustalenia w pracy zostały poczynione przede wszystkim w oparciu o metodę analitycznoprawną. Autor koncentruje uwagi na polskim systemie prawnym i tylko w sposób ogólny odnosi się do innych, niektórych europejskich systemów prawnych (s. 14-23). W pracy uwzględniono związane z jej tematem prawo Unii Europejskiej, dokumenty Rady Europy, orzecznictwo TSUE i ETPC.

II. Systematyka i konstrukcja pracy.

5. Praca składa się z 6 rozdziałów, wstępu i zakończenia. Zawiera wykazy powołanych aktów prawnych, orzecznictwa (s. 322-335, wykaz orzecznictwa nie został ujęty w spisie treści) i bibliografię. Wywody są logiczne i jasne, zdarzają się drobne pomyłki terminologiczne, np. używanie skrótu ETS, zamiast TSUE (np. s. 168) albo prawa wspólnotowego zamiast prawa Unii Europejskiej (s. 218, 223). W pracy wykorzystano w szerokim zakresie dorobek piśmiennictwa prawniczego, orzecznictwo sądów krajowych i trybunałów europejskich. Szkoda, że zabrakło szerszych i odrębnie redagowanych wniosków końcowych w każdym z rozdziałów. Lukę w tym zakresie częściowo wypełniają uwagi podsumowujące pracę (s. 311-321).

III. Uwagi szczegółowe.

6. Rozdział I został poświęcony ogólnym zagadnieniom związanym z sankcjami administracyjnymi (pojęcie, rodzaje i funkcje sankcji). Uwzględniona została aktualna literatura na temat sankcji administracyjnych, a także Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy R (91)1 w sprawie sankcji administracyjnych. Przedstawiając różne definicje formułowane w piśmiennictwie prawniczym, Autor uznaje sankcję administracyjną za dolegliwość o różnym charakterze, która jest wymierzana aktem indywidualnym i konkretnym na podstawie ustawy w postępowaniu administracyjnym z tytułu popełnienia deliktu administracyjnego (s. 37). Wyjaśnieniu pojęcia samego deliktu administracyjnego poświęcony został kolejny fragment tego rozdziału (pkt. 1.1.3.). Autor prezentuje w nim różne stanowiska, w których sankcję administracyjną łączy się z deliktem i wydaje się, łączy delikt z naruszeniem przepisu prawa administracyjnego, chociaż nie zaznaczył w tej kwestii wyraźnego własnego stanowiska (s. 40). W dalszej części przedstawiona została klasyfikacja sankcji. Przedstawianą klasyfikację należało w szerszym zakresie łączyć z ekspulsją cudzoziemca. Należało też wyjaśnić związek konkretnych typów sankcji ze skutkami naruszenia przepisów prawa przez cudzoziemca i powstania przesłanek do stosowania sankcji, zwłaszcza w postaci ekspulsji, tymczasem ilustracją dla sankcji materialnoprawnej za nieprzestrzeganie przepisów prawa materialnego jest np. „utrata

prawa do prowadzenia działalności gospodarczej związanej z detalicznym obrotem napojami alkoholowymi, w związku z cofnięciem zezwolenia na sprzedaż tego typu produktów” – s. 56. Podobną uwagę formułuję w odniesieniu do dalszego fragmentu rozdziału pierwszego, w którym funkcje sankcji administracyjnych nie zostały przedstawione w odniesieniu do sytuacji prawnej cudzoziemca wobec którego jest lub może być prowadzone postępowanie w celu zobowiązania do powrotu lub wydalenia. Podsumowując, w rozdziale pierwszym należało w zdecydowanie większym zakresie łączyć ogólne rozważania na temat sankcji administracyjnych z poruszaną w pracy tematyką.

Rozdział II dotyczy ewolucji podstaw prawnych ekspulsji cudzoziemca. Rozdział ten jest ciekawy, oparty na bogatym materiale źródłowym. Autor wyjaśnia i przedstawia w ujęciu historycznym rozwój instytucji ekspulsji i jej cel polegający na wykluczeniu jednostki ze społeczeństwa. Na stronie 74 zwrócono uwagę na stosowanie detencji wobec cudzoziemców podlegających ekspulsji i nowelizację w tym zakresie w 1995 r. ustawy o cudzoziemcach. W tym miejscu pracy należało wskazać na wyrok ETPC przeciwko Polsce wydany w związku z procedurą deportacyjną, w której stwierdzono naruszenie art. 5 ust. 1 EKPC - wyr. ETPC z 27 listopada 2003 r. w sprawie Shamsa przeciwko Polsce (skargi nr 45355/99 i 45357/99). Tekst polski wyroku jest dostępny na stronie <https://etpcz.ms.gov.pl/searchetpc>. Trybunał uznał w nim, że przetrzymywanie cudzoziemca w strefie tranzytowej jest równoznaczne – z racji nałożonych restrykcji – z pozbawieniem wolności i wymaga zapewnienia gwarancji określonych w art. 5 EKPC. Trybunał stwierdził, że władze polskie kontynuowały wykonanie decyzji o deportacji pomimo upływu terminu do stosowania detencji. W konkluzji Trybunał stwierdził, że pozbawienie wolności skarżących nie było „przewidziane przez prawo” i „zgodne z prawem” w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji. Ten jedyny wyrok ETPC przeciwko Polsce w związku z procedurą deportacyjną został w pracy pominięty.

Nie wydaje się aby istniały podstawy do twierdzenia, że na mocy art. 6 ust. 2 TUE Unia Europejska już przystąpiła do EKPC (s. 85). Unia Europejska nie jest stroną

Konwencji, a pertraktacje w tej sprawie z Radą Europy nie zakończyły się. Problem jest dodatkowo złożony ze względu na negatywne w tej kwestii stanowisko TSUE (Opinia TSUE nr 2/13 z 18 grudnia 2014 r., ECLI:EU:C:2014:2454).

Pomyłkowo nie zaliczono prawa do życia (art. 2 EKPC) do praw bezwzględnie chronionych w EKPC, uwzględniając je w grupie innych praw (s. 86). To artykuł 15 ust. 2 EKPC określa, które z praw gwarantowanych w Konwencji nie podlegają derogacji.

Rozdział III dotyczy materialnoprawnych przesłanek pozytywnych i negatywnych ekspulsji. Obejmuje on omówienie podstaw prawnych przewidzianych w ustawie o cudzoziemcach do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Rozważania oparte są na analizie piśmiennictwa, orzecznictwa krajowego i europejskiego. Autor nie uchyla się od przedstawienia własnego stanowiska i formułuje uwagi krytyczne wobec poglądów prezentowanych w piśmiennictwie (np. s. 115) albo praktyki stosowania prawa (s. 117), a także dokonuje oceny treści przepisów (s. 154). Dyskusja prowadzona jest z poszanowaniem stanowiska odmiennego. W rozważaniach wyjaśniono i poddano ocenie niektóre ze zmian przepisów ustawy o cudzoziemcach (np. s. 116, przypis 440). Szersze rozważania poświęcono na omówienie przesłanek związanych z bezpieczeństwem państwa, interesem Rzeczypospolitej Polskiej, ochroną zdrowia publicznego, bezpieczeństwa i porządku publicznego. Za bardzo aktualne i cenne rozważania uznaję uwagi dotyczące skutków obecnej sytuacji epidemiologicznej na prawo do pobytu cudzoziemca w Polsce. Podobne, ważne spostrzeżenia, dotyczą dodanej przez ustawodawcę podstawy prawnej do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu ze względu na zagrożenie terrorystyczne i działalność szpiegowską (art. 329a ustawy o cudzoziemcach). Na s. 133 uwaga odnosząca się do tymczasowości ochrony uzupełniającej może odnosić się także do statusu uchodźcy.

W rozważaniach dotyczących możliwości przekazania cudzoziemca do innego państwa (pkt 3.2.2., s. 143 i n.) warto było może zwrócić uwagę na praktyczny

problem dostępności dla cudzoziemca do środków ochrony prawnej przeciwko przekazaniu, np. na podstawie umowy międzynarodowej, do państwa trzeciego. Można postawić pytanie, czy wykonywanie umów o readmisji w pełni uwzględnia prawo cudzoziemców do ochrony przed ekspulsją.

Rozdział IV poświęcony został proceduralnym aspektom ekspulsji. Mam wątpliwości co do trafności poglądu o dopuszczalności wielokrotnego przekazania sprawy o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu na podstawie art. 310 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach według kryterium miejsca pobytu cudzoziemca (s. 158). Zgodnie z art. 310 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach tylko Komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej, który stwierdził istnienie przesłanki uzasadniającej wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, może przekazać dalsze prowadzenie postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu komendantowi oddziału Straży Granicznej lub komendantowi placówki Straży Granicznej właściwemu ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca. Stwierdzenie istnienia przesłanki uzasadniającej wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu jest czynnością jednorazową i uzasadnia wszczęcie postępowania. Wydanie postanowienia o przekazaniu prowadzenia postępowania innemu komendantowi nie powoduje, że tego ostatniego można uznać za komendanta, który „stwierdził istnienie przesłanki uzasadniającej wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu”.

Nie budzi wątpliwości, chociaż rozważania w tym zakresie zajmują w pracy kilka stron (s. 158-162), że postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu jest postępowaniem administracyjnym. Autor nadaje postępowaniu w sprawie ekspulsji charakter postępowania szczególnego (s. 162) ze względu na jego cechę podmiotową (udział w sprawie cudzoziemca) i odrębności proceduralne w stosunku do k.p.a. (s. 162). W piśmiennictwie prawniczym prezentowane jest stanowisko, że odmienności proceduralne w ustawie materialnoprawnej sprawiają, że postępowanie w określonych sprawach ma charakter szczególny (np. T Woś, *Postępowanie administracyjne*, Warszawa 2017, s. 97). Idąc jednak tym tropem można stwierdzić, że

niemal wszystkie obecnie postępowania administracyjne mają charakter szczególny, gdyż ustawy materialnoprawne nagminnie przewidują swoiste rozwiązania proceduralne. Postępowanie w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu albo w sprawie wydalenia cudzoziemca nie zostały wyłączone z zakresu stosowania k.p.a., w taki sposób jak np. postępowanie w sprawach należących do właściwości polskich przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych. W odniesieniu do możliwości wyodrębnienia postępowań szczególnych, ze względu na przewidziane w ustawie materialnoprawnej przepisy procesowe, za bardziej przekonujące uznaję stanowisko tradycyjne, prezentowane, między innymi, przez J. Borkowskiego i A. Krawczyk w: *Prawo procesowe administracyjne, System Prawa Administracyjnego*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2014, s. 89 i n.).

Rozważając problematykę wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (s. 172-174), Autor zwraca uwagę na podobieństwo jej wykonania do przymusu bezpośredniego, który przewiduje ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Można dyskutować, czy wykonanie obowiązku określonego w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu podlega przepisom ustawy z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W piśmiennictwie, w nawiązaniu do orzecznictwa NSA, został bowiem zaprezentowany pogląd, że na skutek wyczerpującej regulacji w przepisach ustawy z dnia 12.12.2013 r. o cudzoziemcach i przepisach regulujących działanie Straży Granicznej, nastąpiło faktyczne wyłączenie stosowania przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji do wykonania obowiązku powrotu cudzoziemca do kraju pochodzenia, który został nałożony w indywidualnej decyzji administracyjnej (P. Dąbrowski, [w:] *Prawo cudzoziemcach. Komentarz.*, red. J. Chlebny, Warszawa 2020, s. 660 i powołane tam orzecznictwo NSA). Autor wydaje się ten pogląd aprobować (s. 294).

Rozdział V dotyczy wydalenia obywateli UE i cudzoziemców korzystających z praw do swobodnego przemieszczania się. Należy zgodzić się z Doktorantem, że znaczenie praktyczne tych przepisów jest niewielkie, o czym dodatkowo przekonują dostępne statystyki (s. 221, przypis 727, s. 238). Trafna jest także konstatacja, że warunki i

sposób przeprowadzenia postępowania wobec obywateli UE jest korzystniejszy niż wobec obywateli państw trzecich (s. 233). Za interesujące i ważne uznaje spostrzeżenie, że decyzję o wydaleniu obywatela UE, ze względu na otwartość granic wewnętrznych, cechuje mała skuteczność (s. 237-238). W rozważaniach na temat zakresu pojęcia członka rodziny i warunków uznania za członka rodziny osób pozostających w związkach partnerskich (s. 218) pominięto najważniejsze w tym zakresie orzeczenie – wyrok TSUE z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie C-673/16 Relu Adrian Coman, Robert Clabourn Hamilton, Asociația Accept przeciwko Inspectoratul General pentru Imigrări, Ministerul Afacerilor Interne, ECLI:EU:C:2018:385.

Rozdział VI dotyczy skutków ekspulsji cudzoziemca i przysługujących mu środków ochrony prawnej. Na wstępie poczynię uwagę ogólną dotyczącą zakresu poruszanej w rozdziale tematyki. Ze względu na możliwość udzielenia zgody ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na podstawie art. 356 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach nie kwestionuję potrzeby wskazania w tym rozdziale (poświęconym skutkom ekspulsji) na te formy ochrony. Zasadnicza jednak funkcja tych przepisów ujawnia się już w toku postępowania o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, w którym nie zobowiązuje się cudzoziemca do powrotu, gdy istnieją podstawy do udzielenia mu ochrony w postaci pobytu tolerowanego lub humanitarnego, o czym trafnie pisze Autor. Zauważa między innymi na s. 284-285, że tylko wyjątkowo dochodzi do udzielenia ochrony cudzoziemcowi już po wydaniu decyzji o zobowiązaniu do powrotu. W rozdziale dotyczącym skutków ekspulsji przesłanki te zostały bardzo szeroko omówione, podczas gdy stanowią one ważne przesłanki negatywne stanowiące przeszkodę do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu i właśnie w tej części pracy należało je szczegółowo przedstawić (s. 133).

Dość skrótowo został potraktowany problem wpisu danych cudzoziemca do wykazu (s. 244). Należy zauważyć tożsamość niektórych przesłanek do wpisania danych cudzoziemca do wykazu i wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (art. 435 ust. 1 pkt 4, art. 302 ust. 1 pkt 9 ustawy o cudzoziemcach). Jednocześnie wpis

danych do wykazu jest samodzielną podstawą do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (art. 302 ust. 1 pkt 7 ustawy o cudzoziemcach). Wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu stanowi natomiast podstawę do umieszczenia danych cudzoziemca w wykazie (art. 435 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach). Rodzi się pytanie o konkurencyjność stosowanych przez organ środków i w jakich warunkach jest możliwe wpisanie danych cudzoziemca do wykazu bez przeprowadzenia postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu i wydania decyzji na podstawie art. 302 ust. 1 pkt 9 ustawy o cudzoziemcach.

Bardziej właściwym miejscem dla rozważań na temat instancyjnej i sądownoadministracyjnej kontroli ekspulsji wydaje się rozdział IV poświęcony zagadnieniom proceduralnym. Problem środków ochrony prawnej przeciwko ekspulsji nie należało łączyć z następstwami ekspulsji, zwłaszcza, że zawarta została tam ciekawa analiza stosowania w orzecznictwie sądowym przesłanek uzasadniających wydanie decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu i ich obiektywnego charakteru, co jest argumentem przemawiającym za uznaniem takiej decyzji za sankcję administracyjną (np. s. 300). Za interesujące uważam rozważania dotyczące wyroku NSA z 18.10.2017 r., II OSK 669/19 (s. 301-302), chociaż nie jestem pewien, czy w okolicznościach faktycznych tej sprawy można rzeczywiście powołać się na art. 6 ust. 2 dyrektywy powrotowej, skoro skarżący nie miał kontaktu z imigracyjnymi organami szwedzkimi (do których ten przepis dyrektywy mógłby mieć zastosowanie, gdyż cudzoziemiec posiadał zezwolenie na pobyt wydany przez polskie władze), a decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu wydał polski organ administracyjny, a nie szwedzki. Czy zatem rzeczywiście taka sytuacja objęta została wyłączeniem przewidzianym w art. 6 ust. 1 dyrektywy powrotowej?

IV. Ocena merytoryczna.

7. Przedstawiona rozprawa doktorska jest oryginalna. Wskazuje na ogólną wiedzę teoretyczną i praktyki stosowania prawa Autora w zakresie poruszanej problematyki. W pracy sformułowano również postulaty *de lege ferenda*. Należy do nich zaliczyć propozycje odejścia od kazuistycznego wyliczenia przesłanek zobowiązania cudzoziemca do powrotu (s. 317), wprowadzenia przedawnienia wydania decyzji (s.

318), wprowadzenia do ustawy niektórych, podobnych przepisów przewidzianych w k.p.a. dla kar pieniężnych (s. 319), stosowanie w tych sprawach trybu uproszczonego i przyznanie wszystkim sądom administracyjnym właściwości do ich rozpatrywania (s. 320). Nawiązując do zgłoszonych w pracy postulatów *de lege ferenda* nie można jednak nie dostrzec, że w rozważaniach dotyczących ochrony sądowej przed ekspulsją zabrakło pogłębionej analizy i oceny zasad sądowej kontroli decyzji administracyjnej w związku z orzecznictwem trybunałów europejskich, z którego wynika nakaz uwzględniania zmian stanu faktycznego po wydaniu decyzji i dokonania oceny legalności zastosowanego środka *ex nunc* (np. wyrok ETPC (Wielka Izba) z 28 lutego 2008 r. *Saadi przeciwko Włochom*, skarga nr 37201/06, § 133; wyrok ETPC z 17 lutego 2004 r. *Venkadajalasarma przeciwko Niderlandom*, skarga nr 58510/00, § 63.) Warto przy tym zauważyć, że ETPC, rozpoznając takie skargi, w szerokim zakresie prowadzi własne postępowanie wyjaśniające. Podobny standard w sprawach wydalenia obywatela Unii został sformułowany przez TSUE, nawet jeżeli sprawa nie jest rozpatrywana na podstawie art. 3 EKPC - art. 4 KPP UE (wyrok TSUE z 29 kwietnia 2004 r. w sprawach połączonych C-482/01 i C-493/01 *Georgios Orfanopoulos i inni oraz Raffaele Oliveri przeciwko Land Baden-Württemberg*, Zb.Orz. 2004, I-05257). Trybunał Sprawiedliwości UE uznał za wadliwą praktykę sądów krajowych polegającą na odmowie uwzględnienia zdarzeń, które miały miejsce po wydaniu decyzji ostatecznej o wydaleniu obywatela innego państwa członkowskiego, w szczególności gdy pomiędzy wydaniem decyzji o wydaleniu oraz chwilą oceny tej decyzji przez sąd upłynął dłuższy czas.

8. Rozprawa potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Inspiruje do dyskusji. Zdecydowana większość podniesionych uwag krytycznych w recenzji ma charakter polemiczny i nie zmieniają one pozytywnej oceny pracy.

Pan mgr Witold Siuta włożył w opracowanie tematu wiele wysiłku, przeprowadził wszechstronną analizę trudnego i niedostatecznie dotychczas opracowanego tematu. Wykazał także solidną znajomość piśmiennictwa prawniczego i orzecznictwa sądowego, a przedstawiając je nie uchyla się od własnych ocen i przemyśleń.

9. Odnosząc się do weryfikacji hipotez badawczych należy uznać, że w pracy wskazano na istotne argumenty przemawiające za uznaniem ekspulsji orzekanej przez organy administracji publicznej w stosunku do cudzoziemców za sankcję administracyjną. Doktorant trafnie uznał ekspulsję za rozwiązanie normatywne odzwierciedlające dyskrecjonalne prawo każdego państwa do decydowania o tym, który z cudzoziemców może przebywać na jego terytorium, a który powinien go opuścić. Dyskrecjonalność państwa jest jednak ograniczona. W pracy wskazano na wpływ norm prawa międzynarodowego i prawa UE na kształt ekspulsji jako sankcji administracyjnej. Podkreślono znaczenie praw człowieka. Zauważono, że skutki prawne ekspulsji mogą rozciągać się na cały obszar Schengen. Szczególny charakter ekspulsji, jako sankcji administracyjnej, wyraża się także w tym, że z jej wymierzeniem wiąże się szereg dodatkowych konsekwencji dla cudzoziemca. W podsumowaniu stwierdzić należy, że zamierzony cel badawczy pracy został osiągnięty.

V. Konkluzja.

10. Poziom naukowy rozważań i ocen zawartych w recenzowanej rozprawie stanowi podstawę do sformułowania wniosku o dopuszczenie Pana mgr Witolda Siuty do publicznej obrony rozprawy doktorskiej i przeprowadzenia czynności zmierzających do nadania stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Recenzowana rozprawa spełnia kryteria ustalone w art. 13 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1789 ze zm.), stanowi więc podstawę do podjęcia dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

Jacek Chlebny

Łódź, dnia 12 grudnia 2020 r.